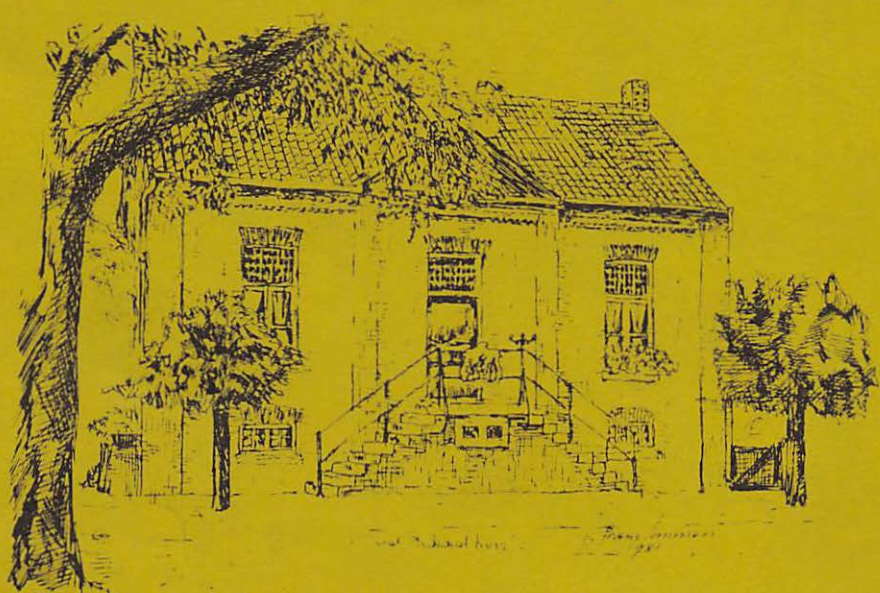

1984 - 1

Heemkunde Vereniging
Beesel/Reuver/Belfeld/Swalmen

Opgericht 24 oktober 1980

**MAAS
EN
SWALMDAL**

TWEEDE JAARGANG

NUMMER 1

REDAKTIE

PAUL BLOEMEN

JAN GEERLINGS

JACK OTTENHEIJM

ADRES

WITTEBERGSTRAAT 54

5954 AK BEESEL

BEZORGERS

JAN GEERLINGS

-BEESEL

WILY V.D. ENG GROOTHUIS

-REUVER

TWAN ERNST

-BELFELD

INHOUD

Inhoudsopgave	blz.	1
Van de redactie	blz.	2
Programmaoverzicht	blz.	3
Heemkundig Allerlei	blz.	5
Jaarboek 1983	blz.	8
Sterre der Zee te Asselt	blz.	13
Tussen twee vuren	blz.	15
Oldesloe-cultuur in Midden-Limburg	blz.	16
De Romeinen in Midden-Limburg	blz.	17
Wat is genealogie	blz.	19

VAN DE REDAKTIE

Nu het nieuwe jaar enkele maanden oud is, verschijnt het eerste nummer van de nieuwe jaargang van ons verenigingsbladje. Zoals u ziet heeft het blad nog geen naam. De redaktie vindt dit voorlopig niet nodig en zal in de toekomst spreken over het infoblad. Overigens blijven voorstellen voor een naam natuurlijk altijd van harte welkom.

Verder willen we alle leden alsnog een gelukkig nieuwjaar toewensen en laten we hopen dat de heemkundeclub een voorspoedig bestaan zal blijven lijden. Zoals u in het programma-overzicht kunt vernemen bruist het weer van de nieuwe activiteiten. Wij hopen bij deze gelegenheden dan ook veel leden en belangstellenden te kunnen begroeten.

Eveneens hoopt de redaktie dat de leden bereid zullen blijven bijdragen te publiceren in het clubblad. Wanneer u iets wilt weten of een ander van uw kennis op de hoogte wilt stellen, dan is het clubblad hiervoor een geschikt middel. Wij zijn alle personen die reeds iets geschreven hebben of nog zullen schrijven hiervoor zeer dankbaar. De stukken liefst niet te lang maken, 2 á 3 bladzijden is wel voldoende. Voor de volgende uitgave dient de kopij uiterlijk 23 april ingeleverd te zijn op het redactie-adres. Hiervoor bij voorbaat onze hartelijke dank.

PROGRAMMA

Het programma voor het eerste halfjaar van 1984 ziet er als volgt uit:

- 13 maart: Dialezing door de provinciaal archeoloog van Limburg drs. W. Willems over archeologische vondsten in Swalmen en Belfeld. Deze lezing wordt gehouden in herberg De Zwaan Rijksweg Zuid 27 te Swalmen. Aanvang 20.00 uur.
- 9 april: Informatieavond over archeologie in ons verenigingslokaal 4 van de Schakel te Reuver. Aanvang 20.00 uur.
- 14 april: Middagexcursie naar de fortificaties van de Fossa Eugeniana (nog daterend uit de tachtigjarige oorlog).
- 23 mei: Presentatie jaarboek 1983 met na afloop een film over deze streek.
- 24 juni: Busexcursie naar het Openluchtmuseum Arnhem en de Veluwe.

Wekelijkse bijeenkomsten:

Onze wekelijkse ontmoetingsavonden, elke maandagavond in lokaal 4 van het gemeenschaps-huis de Schakel te Reuver beginnen voortaan niet meer om 19.30 uur, maar om 20.00 uur. Einde 22.30 uur.

Teneinde mensen met dezelfde interesse elkaar te laten ontmoeten is een verdeling gemaakt naar onderwerp nl.: Historie, archeologie & geologie, genealogie en dialectologie. De eerste maandagavond van de maand is de bijeenkomst bestemd voor mensen met speciale interesse voor historie. De tweede maandagavond zal archeologie & geologie aan de orde komen.

De derde maandagavond is genealogieavond, terwijl de vierde maandagavond bestemd is voor dialektologie. Op een eventuele vijfde maandag is er geen speciaal onderwerp.

Natuurlijk zijn mensen die gebruik willen maken van ons uitgebreid dokumentatiecentrum in de Schakel elke maandagavond welkom.

De volgende maandagavonden is er geen bijeenkomst:

maandag 5 maart: Carnaval

maandag 23 april: Paasmaandag

maandag 30 april: Koninginnedag

maandag 4 juni: Ziekentridium

maandag 11 juni: 150 jaar Lambertuskerk

maandag 9 juli tot en met 13 aug.: Grote vakantie

maandag 3 september: Reuverse kermis

maandag 26 december: Tweede kerstdag.

Dit verenigingsblad komt 4x per jaar uit. Verder wordt er twee keer per jaar een ledenvergadering gehouden, waarvoor uitnodigingen worden verstuurd. Omdat niet alle activiteiten lange tijd van tevoren helemaal uitgewerkt zijn, kunnen wij in dit blad niet alle activiteiten uitvoerig aankondigen. Voor uitvoerige gegevens verwijzen wij naar regionale dag- en weekbladen, zoals: De Limburger, Dagblad van Noord-Limburg, Ons Weekblad, De Swalmbode, Belfelds Weekblad, De Trompetter, E-3 journaal Nieuwsblad voor Roermond en Maas en Roerpost.

Fotograaf gezocht:

De vereniging zoekt een amateurfotograaf die foto's wil maken voor het foto-archief van de vereniging. Hij moet zelf foto's kunnen ontwikkelen en afdrukken. Wie dit wil doen kan contact opnemen met onze voorzitter Wiel Luys Wildenkamp 36 te Reuver tel. 04704-3098.

ALLERLEI

Straatnaamgeving plan Heyenkamp in Offenbeek
Op het voormalige fabrieksterrein van Laumans (bestemmingsplan Heyenkamp) in Offenbeek zullen in de toekomst ca. 270 woningen worden gebouwd. In dat plan zijn ook een tiental straten gepland. De gemeente Beesel heeft aan de heemkundevereniging gevraagd namen voor deze straten te bedenken. De tien namen moesten van dezelfde soort zijn om de vindbaarheid van de straten te bevorderen.

De vereniging heeft inmiddels de volgende namen voorgesteld, die allemaal betrekking hebben op de kleiwarenindustrie die hier gevestigd was: Ringoven (= soort oven), Steenoven, Tunneloven, Veldoven, Ticheloven (= steenoven), Chamottestraat (= soort klei), Grèswarenstraat of Grèsstraat, Keramiekstraat, Leemkuilenstraat, Diergardstraat (= kleigroeve van Laumans op Duits gebied), Icksbergstraat (= kleigroeve van Laumans bij Witte Steen), Kollergangstraat (= kleimolen), Reuverienstraat (= geologische periode waarin de Reuverse klei gevormd is ca. 3 miljoen jaar geleden), Tonmolenstraat (= soort kleimolen), Tufstraat (= vroegere kleitrammetje), Kleitramstraat, Pannenschopstraat, Kleimolenstraat, Kleiwarenstraat, Kamienweg (Kamien is een oud dialectwoord voor schoorsteen), Scheeuweg (Scheen is een oud dialectwoord voor rails), Ompe Oven (= apart gelegen oven van Laumans).

Pleidooi voor industrieel monument te Reuver.
De heemkundevereniging heeft aan de gemeente Beesel een plan voorgelegd van de schoorsteenresten van de voormalige kleiwarenfabriek Laumans aan de Keulseweg te Offenbeek een industrieel monument te maken. De heemkundevereniging vindt dat de schoorsteen historische waarde heeft voor Reuver en in het nieuwe plan Heyenkamp als industrieel monument opgeno-

men zou kunnen worden. Reeds drie jaar geleden hebben we dit plan aan de gemeente Beesel voorgelegd, maar we hebben nooit antwoord gekregen. Onlangs is door ons nog eens de aandacht op dit plan gevestigd. De gemeente bekijkt nu hoeveel dit plan gaat kosten en of de projektontwikkelaar van het plan Heyenkamp wellicht een deel van de kosten voor zijn rekening kan nemen.

Wie zou mee willen helpen met het interviewen van oudere mensen? Als thema denk ik aan: Oude spelletjes, gebruiken versjes, liedjes, tweede wereldoorlog, oude benamingen van voorwerpen enz.

Vooral het vastleggen van deze dingen is erg belangrijk, omdat met het overlijden van deze mensen een bron van volkskundige informatie zal verdwijnen. Wilt u hieraan meedoen dan kunt u kontakt opnemen met René Gaudes Nachtegaalstraat 4 5953 AV Reuver, tel. 04704-1841.

Fotograaf gezocht:

De vereniging zoekt een amateurfotograaf die foto's wil maken voor het foto-archief van de vereniging. Hij moet zelf foto's kunnen ontwikkelen en afdrukken.

Wie dit wil doen kan kontakt opnemen met onze voorzitter Wiel Luys Wildenkamp 36 te Reuver tel. 04704-3098.

150 JAAR

De Lambertusparochie te Reuver bestaat dit jaar 150 jaar. Ter herdenking van dit heuglijke feit is een comité in het leven geroepen, dat zich bezig houdt met de voorbereiding en uitvoering van de festiviteiten rond dit jubileum. Deze festiviteiten zullen omstreeks pinksteren plaats vinden.

Ter gelegenheid hiervan zal de heemkundevereniging Maas en Swalmdal in de kerk van de H. Lambertus te Reuver een tentoonstelling over de geschiedenis van de parochie organiseren. Dit zal gebeuren aan de hand van kerkelijke voorwerpen, foto's en documenten.

Personen die hieraan hun medewerking willen verlenen zijn van harte welkom. Zij kunnen dit doen door het beschikbaar stellen van expositiemateriaal, zoals foto's, bidprentjes e.d. Verder zijn er nog mensen nodig die mee willen helpen bij het opbouwen van de tentoonstelling. Wilt u op de een of andere manier uw medewerking verlenen aan deze tentoonstelling dan kunt u zich in verbinding stellen met onze voorzitter Wiel Luys, Wildenkamp 36 te Reuver tel. 04704-3098.

J A A R B O E K

Evenals voorgaande jaren krijgen leden het jaarboek aanzienlijk goedkoper. Leden moeten echter wel intekenen. De normale prijs voor Jaarboek 1983 gaat f 18,50 bedragen, de voorintekenprijs voor niet-leden wordt f 16,- en voor leden f 10,-. Verzendskosten worden berekend. Afhalen is ook mogelijk. In Beesel, Reuver, Belfeld en Swalmen zullen de boeken thuis bezorgd worden. Intekenen kan door bijgaande antwoordcoupon vóór 1 mei op te sturen naar ons adres Postbus 4643, 5953 ZG Reuver. A.u.b. nog geen geld overmaken. Leden buiten de regio ontvangen bericht waar ze het boek kunnen afhalen of wanneer ze het geld voor verzending moeten overmaken.

De inhoud van het jaarboek 1983 ziet er als volgt uit:

- Voorwoord redaktie
- Voorwoord burgemeester Boots van Swalmen
- Jaarkroniek 1983 (A. van Dijk)
- In memoriam dr. A. van Rijswijk (F. Geerlings)
- De St. Lambertuskerk te Reuver (J. Ickenroth)
- Foto's uit de oude tijd
- Artikel over munten
- Van bakhuis tot museum: Het folkloristisch en oudheidkundig museum te Asselt (W. Luys)
- Oude liedjes uit onze regio
- Artikel over Belfeld (N. Douben)
- Artikel over Baxhof (G. Geraedts) Hoofdart.
- De draak in het gemeentewapen: Een mysterie? (F. Geerlings)
- De weerd: Een stuk Kessels territorium te Reuver (A. Hendricks)
- Artikel over landweren (W. Luys)
- Artikel over spin (H. Peeters)
- Beesel aan de Maas (F. Geerlings)
- Jaarverslag 1983 van onze vereniging (J. Geerlings)

HISTORIE

Monseigneur Lemmens, bisschop van Roermond, ijverde zoals misschien bekend op een bijzondere manier voor de Maria-verering. In 1953 stelde hij voor iedere parochie de dagen van de Sterre der Zee in. Het beeld van de Sterre der Zee zou een tocht door alle parochies van zijn bisdom moeten maken. Op 13 juni 1953 arriveerde het beeld in een grote processie in Reuver. Hierna werd het via Ronckenstein naar Belfeld gebracht, waar een Belfeldse processie klaar stond om het beeld over te nemen.

Op maandagavond 28 september 1953 ontving het kleine schilderachtige Asselt het beeld. Vanaf de parochiegrens bij Swalmen, waar twee Asseltse bruidjes hun gedicht opzeiden, vertrok de processie naar het monumentale kerkje, waar het beeld op de trappen voor de kerk werd geplaatst. Reeds was de avond gevallen en klonk het bidden der processiegangers door de straten. Huis aan huis, boerderij naast boerderij, brandden kaarsen in ramen en deuren. Ook het kerkje baadde in een zee van licht.

Een versiering met processievaantjes leidde naar de trappen van de kerk, waar grote boeketten dahlia's stonden. De hele nacht kon men een bezoek aan het beeld brengen, dat nu in de ronding van de mergelen triomfboog van de kerk stond, temidden van een zee van witte chrysanten, anjers en cyclamen.

Dinsdagmiddag werd er een processie gehouden naar het nieuwe Maria-kapelletje aan de loswal. Dinsdagavond verliet de Sterre der Zee voorafgegaan door biddende bruidjes der parochie. Vanaf Syperhof vergezelde pastoor Krijn, de leden van het kerkbestuur, enkele leden van standsorganisaties en het putbestuur het beeld per auto naar Leeuwen, van waaruit de Sterre der Zee naar Roermond trok.

Benoeming nieuwe vice-voorzitter

Ab van Dijk heeft deze functie neergelegd wegens tijdgebrek. Frans Geerlings heeft zich op de bestuursvergadering van 17 januari kandidaat gesteld voor deze functie en is als nieuwe vice-voorzitter gekozen. Ab van Dijk blijft bestuurslid van onze vereniging.

In de serie Maaslandse monografieën verscheen onlangs het boek Tussen twee vuren van de hand van F. Cammaert. Het boek behandelt de periode september 1944 tot mei 1945 in Noord- en Midden-Limburg. In die periode werd er zwaar gevochten in deze streek. Op de westelijke maasoever naderden de geallieerde legers snel deze streek, terwijl de Duitser probeerden zich langs de Maas te handhaven. De bevolking van de oostelijke maasoever kwam zodoende letterlijk tussen twee vuren te liggen. Bovendien werd zij door de Duitsers gedwongen mee te helpen bij de verdediging.

In januari 1945 begonnen de Duitsers aan de grootscheepse evacuatie van de bewoners van de oostelijke maasoever naar Noord-Nederland. Hier werden de Limburgers meestal hartelijk ontvangen. Het verhaal eindigt met de terugkeer van de vluchtelingen.

Het verhaal van Fred Cammaert is gebaseerd op de omvangrijke bronnencollectie van het bisdom Roermond. Verder heeft hij personen geïnterviewd die de oorlog aan den lijve hebben ondervonden. Tevens zijn in het boek veel foto's opgenomen die het geheel nog aanschouwelijker maken. De Swalmenaar hoopt met deze publicatie een aanzet gegeven te hebben tot een samenvattend werk over het oorlogsjaar 1944-1945.

Het werk is in de boekhandel verkrijgbaar: F. Cammaert, Tussen twee vuren. Fronttijd en evacuatie van de oostelijke maasoever, uitgeverij van Gorcum.

ARCHEOLOGIE

Enkele jaren geleden ging ik op veldonderzoek in de buurt van een oude Maasmeander, in de hoop sporen te vinden van vroeg menselijke bewoning. Even ten zuiden van de gemeentegrens van Swalmen vond ik enkele artefacten. Na een intensief onderzoek van enkele weken bedroeg mijn vondst meer dan honderd stuks.

Daar ik niet wist met welke cultuur ik te maken had, zocht ik contact met enkele amateur-archeologen. Niemand kon mij een bevredigend antwoord geven op de vraag uit welke periode de vondsten afkomstig zouden kunnen zijn. Hun meningen liepen uit een van ijzertijd tot paleolitisch. Mijn collectie groeide intussen in omvang en aantal.

Op lezingen, georganiseerd door onze vereniging, toonde ik mijn artefacten o.a. aan ing. Felder, drs. Roebroeks en provinciaal archeoloog drs. Willems. Met uitspraken van lijkt mij oud, ter plaatse vervaardigd of mij onbekend, dacht ik toch met een aparte cultuur van doen te hebben. Enige tijd geleden kwam ik, via onze voorzitter Wiel Luys, in contact met de heer A. Wouters, Nederlands grootste amateur-archeoloog. Deze kreeg bekendheid als verdediger van Tjerk Vermaning en is mede-ontdekker van het stuwwallen-complex bij Rhenen. Deze ontdekking bracht de prae-historie van Nederland terug van 30.000 naar 170.000 tot 200.000 jaar. Met deze insider die al tientallen jaren, ook in onze regio aan veldonderzoek doet, was het vlug bekeken.

Na het uitsorteren van zes typologieën was zijn oordeel: Oldesloe. Kenmerkend voor deze cultuur zijn volgens Wouters artefacten welke dierfiguren voorstellen. Hij vond er ook enkele in de collectie (beer, everzwijn).

Oldesloe is een cultuur uit het Leien-Wartena complex, waarvan in Nederland maar enkele vindplaatsen zijn. Voor Limburg zijn dit Kessel-eik en de Mesch. steenberg gem. Eysden. Deze laat Mesolitische bevolkingsgroep kwam vermoedelijk uit het toendertijd droge Noordzee-gebied. Zij werden door stijging der zeespiegel gedwongen naar elders te trekken. Zij waren het die de bossen rooiden en overgingen naar een eerste fase van akkerbouw in de periode ca. 5000 voor Chr. Naast hun macro werktuigen, waarvan sommige afmetingen hebben van meer dan 10 cm, waaronder spitsbijlen, boren, ruimers, krabbers en stekers, was er een micro-litische component in deze cultuur.

Wat opvalt is de soms ruwe bewerking der artefacten. Toch is dit niet zo verwonderlijk, als men bedenkt dat er toen nog geen vuursteenmijnen waren. De maassileze die in hun behoefte voorzag is van minder kwaliteit dan bijv. de Rijckholt of Valkenburg vuursteen.

Intussen is mijn collectie aangegroeid tot enkele duizenden artefacten, naar Wouters mij vertelde had hij nog nooit een zo gesloten complex gezien. Hij wilde deze t.z.t. dan ook publiceren. Naar het zich laat aanzien bevinden zich te Swalmen enkele velden die ook op deze cultuur duiden. Het is in een te vroeg stadium om hierop nader in te gaan, omdat vaststaande gegevens hieromtrent nog ontbreken.

Sjra Sanders.

Op dinsdag 13 maart zal provinciaal-archeoloog drs. W. Willems voor de archeologische vereniging Limburg en onze heemkundevereniging een lezing houden over Romeinse vondsten in Midden-Limburg. Met name zal aandacht worden besteed

aan het onderzoek van een deel van de Romeinse weg Xanten-Heerlen op de Hout en in het gemeentebos ten zuiden van de Kroppestraat (Swalmen).

Het stuk weg ten zuiden van de Kroppestraat in de richting Boukoul is in het gemeentebos en in het bos ten zuiden hiervan over een afstand van 1200 m. nog duidelijk aanwezig en derhalve aangewezen als monument. Uit het onderzoek bleek, dat de weg, bestaande uit een grindrijk ophogingspakket van ongeveer 45 cm., hier een breedte had van ongeveer acht meter.

Verder zal ook nog worden ingegaan op de ontdekking van een militaire panneoven van het 30e legioen in Belfeld. In oktober en november 1982 werd hier door leden van de archeologische werkgroep van onze vereniging o.l.v. E. Milikowski en W. Luys een proefonderzoek uitgevoerd, waarbij een van de belangrijkste archeologische ontdekkingen van 1982 kon worden gedaan.

Het staat nu wel vast, dat zich van Venlo tot voorbij Belfeld een reeks al dan niet verbonden potten- en pannenbakkerscentra heeft bevonden. De lezing zal worden gehouden in de zaal van herberg De Zwaan Rijksweg Zuid 27, gelegen in het centrum van Swalmen. Aanvang 20.00uur.

In de Publications 1983 wordt door W. Willems uitgebreid aandacht besteed aan de ontdekkingen in Belfeld (p. 245-251). Dit boek ligt ter inzage in onze bibliotheek. Tevens kunnen we nog verwijzen naar het artikel in ons jaarboek 1982: Een Romeinse panneoven van het 30e legioen te Belfeld.

GENEALOGIE

Het woord genealogie is uit twee componenten opgebouwd, nl. de Griekse woorden geneá en logos. Geneá betekent geboorte, geslacht of nakomelingschap. Logos betekent het woord, de rede of de overlevering, het verstand, denkvermogen of de oorzaak. Samengevoegd betekent het woord genealogie de leer en wetenschap der geslachten, afstamming en stamboom-onderzoek. Men kan willekeurig van elk individu uit een stamboom opzetten indien de directe gegevens voorhanden zijn. Dit zijn de ouders, vader en moeder, die via de burgerlijke stand geregistreerd zijn en verplicht zijn bij de wet van elke mutatie van geboorte, huwelijk en overlijden aangifte te doen. De burgerlijke stand is in deze regio omstreeks het jaar 1800 door Napoleon bij wet ingevoerd. Vóór de invoering van de burgerlijke stand werden de dopen, huwelijken en overlijdens genoteerd door pastoors van de parochies waartoe de dopelingen of ouders behoorden met getuigen zoals peter en meter.

Voor de meeste onderzoekers beginnen de moeilijkheden vóór de 19e eeuw, omdat het gros van de mensen nog geen vaste naam had en de kinderen vaker op vadersnaam werden aangeduid (Patrimonium-patrinymus) of naar moedersnaam als de vader overleden was (matrimonium-matriny-mus). Enkele voorbeelden zijn: Jan Janssen, Piet Pieters, Willem Willems, Derick Dericks, Hilleke Hilken, Sybille Billekens, Trien Trienekens, etc. Er waren meer vormen van naamsaanduidingen o.a. beroepsnamen bijv. smid, timmerman, bakker, brouwer, molenaar, wever, verver, snijder en kleermaker. Andere namen zijn afgeleid van plaatsnamen bijv. van Oeyen, van Helden, van Bree, van Tegelen, van Deurne, van Mill, van Arcen, van Heel, van Ravensteyn, van Berkel, etc.

Ook plaats- of plekaanduidingen als grote boerderijen geven aanleiding voor een naam bijv. van Laer, van Boeckholt, van der Linden, van den Homberch, Winckelmeulen, van Hulsterhof, de Wijlder, van Maris dat van het franse woord marais dat peel betekent afgeleid is. Meestal waren dit niet de eigenlijke namen van de pachters die op de grote boerderijen woonden, omdat deze meestal verpacht werden door de grote heren. Daarom moet men het pachtcontract opvragen om achter de namen van de pachters te komen.

Wordt vervolgd.

J. Cuypers, Tegelen.

Voor het bezorgen van jaarboeken in de regio Beesel, Reuver, Belfeld en Swalmen zoeken we nog enkele vrijwilligers. Deze vrijwilligers ontvangen het jaarboek 1983 gratis. Aanmelden kan bij Ab van Dijk Soterbloemstraat 30 te Reuver, tel. 04704-1718.

Contributie 1984

Alle leden worden verzocht de contributie voor het jaar 1984 zo spoedig mogelijk aan ons over te maken. Gelieve dit te doen op postgiro 421.00.72 of Raborekeningnr. 10.53.12.827 te Beesel onder vermelding van contributie Maas en Swalmadal. De contributie bedraagt f 30,- voor seniorleden en f 17,50 voor gezinsleden en junioren (jonger dan 16 jaar).

Bij voorbaat onze dank
Het bestuur.